

РОЗВИТОК ЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОСОБИСТОГО ДОСВІДУ

У межах психогерменевтичної концепції інтерпретація тлумачиться нами як один із провідних механізмів дискурсивного конструювання особистого досвіду. Останнє, у свою чергу, пропонується розглядати як приведення соціокультурної та особистісної інформації в систему, організацію такої інформації в зв'язні структури, що допомагають досягнути її смисл.

Інтерпретація розглядається нами як осмислення тексту, «накидання смислу на текст» (Х.-Г. Гадамер). Особистість у процесі інтерпретації буде власний «зустрічний текст», що базується на смисловій основі вихідного повідомлення, однак доповнює її власним баченням інформації, що надходить. Крім того, інтерпретація є механізмом смислового збагачення тексту, що здійснюється завдяки зануренню в контекст – особистісний, діяльнісний культурний. Саме він задає ті інтерпретаційні схеми, які, з одного боку, обмежують смисловий простір тексту, дозволяючи відкинути несуттєві смисли, з іншого – розширюють його, збагачуючи новим розумінням змісту повідомлення, сприяючи породженню, синтезу новим смислів.

Дискурсивне конструювання досвіду, залучаючи механізм інтерпретації та взаємодію зовнішнього (соціокультурного) і внутрішнього (особистісного) контекстів і, як наслідок, збагачуючи та розширюючи смисловий простір людини, великою мірою зумовлює розвиток особистості, її здатність до самоконструювання та самопроекування.

Однак можуть виникати ситуації, особливо складні, кризові, травмуючі події, ситуації невизначеності тощо, які актуалізують не один а декілька особистісних або соціокультурних контекстів. У результаті виникає більш складна смислова конструкція, що трансформує лінійний дискурс у текст «мерехтливий», який хаотично висвітлює той чи інший подієвий контекст. У цьому випадку можливе зіткнення двох або декількох інтерпретаційних схем, що призводить до виникнення конфлікту інтерпретацій, великою мірою утруднюючи процес конструювання досвіду.

На нашу думку, однією із умов успішного здійснення процесу дискурсивного конструювання особистістю власного досвіду є наявність у неї розвиненої здатності до інтерпретації – зовнішніх подій, соціокультурних текстів, власних думок, висловлювань, вчинків повідомлень інших тощо. Ми вважаємо, що така здатність великою мірою забезпечується інтелектуальними процесами, оскільки інтерпретацію можна тлумачити у межах процесу постановки завдань саморозвитку, які базуються на саморозумінні, а відтак і на конструюванні власного досвіду. У свою чергу, здатність її здійснювати великою мірою залежить від рівня розвитку інтелектуальних метакогніцій особистості.

До таких метакогніцій ми, спираючись на ідеї М.Л. Смульсон, відносимо рефлексію, децентрацію, інтелектуальну ініціацію та стратегічність. Зумовлено це тим, що в процесі конструювання досвіду і, відповідно, інтерпретації, велику роль відіграє інтелект, який на думку М.Л. Смульсон, є цілісним (інтегральним) психічним утворенням, що відповідає за породження, конструювання та трансформацію ментальних моделей світу шляхом постановки та розв'язання задач. Зазначимо також, що ментальна модель світу є конструкцією, яка великою мірою відображує особистісний досвід суб'єкта. Своєю чергою, конструювання досвіду теж є задачею, яка постає перед особистістю, спрямованою на саморозвиток та самоконструювання.

В той же час для «запуску» інтерпретаційних процесів необхідна трансформація проблеми, що постала перед особистістю, в задачу, яка потребує свого розв'язання. Це забезпечується процесом інтелектуальної ініціації, що відповідає самостійній постановці задачі, у тому числі задачі на саморозвиток, самопроектування. Після цього підключаються рефлексивні процеси, які є необхідною умовою будь-якого процесу інтерпретації. Стратегічність, у свою чергу, передбачає адекватність вибору (зокрема, вибору інтерпретаційних схем) в процесі інтерпретації особистого та соціокультурного досвіду, прийняття рішення та реалізацію його в різноманітних життєвих ситуаціях. Для розв'язання конфліктів інтерпретацій, про які йшлося вище, принципового значення набуває інтелектуальна децентрація як уміння побачити проблему з різних сторін, співвіднести наявні інтерпретаційні схеми та дійти кінцевого рішення стосовно інтерпретації тих чи інших ситуацій, трансформації їх у події і, як наслідок, конструювання власного досвіду.

Таким чином, дискурсивне конструювання досвіду здійснюється завдяки смисловій інтеграції окремих подієвих блоків у цілісний дискурс, яка великою мірою забезпечується інтерпретаційними процесами. Інтерпретація як один із провідних механізмів конструювання досвіду особистістю, що розвивається, передбачає породження нових смислів через задіяння процесу діалогічної взаємодії внутрішнього та зовнішнього контекстів особистості. Вона великою мірою забезпечується інтелектуальними процесами, оскільки може тлумачитися як процес постановки задач саморозвитку та самопроектування, а здатність її здійснювати залежить від рівня розвитку основних інтелектуальних метакогніцій особистості.